

Broj:01-322/24-510/5
Podgorica, 30.04.2024.godine

Obrazac 5

Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača

Vrijeme trajanja javne rasprave: 16.03.2023. – 16.04.2023. godine.

Način sprovođenja javne rasprave (održavanje okruglih stolova, tribina i prezentacija, sa navedenim mjestom i datumom održavanja; dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku, sa navedenim načinom i rokom dostavljanja):

Javna rasprava je organizovana kroz održavanje okruglog stola 13. 04. 2023. godine u prostorijama Ministarstva ekologije prostornog planiranja i urbanizma i dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku do 16.04.2023. godine.

Ovlašćeni predstavnici ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi:

Kemal Grbović, generalni direktor Direktorata za ekologiju i klimatske promjene;
Ranko Lazović, samostalni savjetnik u Direkciji za klimatske promjene;
Sanja Bešović, samostalni savjetnik u Direkciji za klimatske promjene;

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi: Na javnoj raspravi je pristupilo 10 učesnika, među kojima su predstavnici NVO sektora, javnih preduzeća, organa državne uprave, nezavisnih eksperata, članova radne grupe za klimatske promjene u okviru Nacionalnog savjeta za održivi razvoj i akademske zajednice.

Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:

- **Prof. dr Gordana Đurović**
- uvođenje skraćenice GHG za gasove za efektom staklene bašte, s obzirom da se pojam često pojavljuje veoma u zakonu a skraćenica je opšte prihvaćena u struci – prihvaćen predlog;
- u članu 1 stav 3 umjesto „okvir za napredak“, da stoji „okvir za praćenje napretka“, čime se ističe transparentnost objavljivanja podataka i značaj uspostavljanja mehanizama praćenja napretka – prihvaćen predlog;
- u članu 61 da se izostavi „zaštite od negativnih uticaja klimatskih promjena“ jer je u pitanju tautologija – prihvaćen predlog;

- Navesti u prelaznim odredbama od koje godine će se prvi put pripremiti Plan korišćenja sredstava, kao što je to navedeno u prelaznim odredbama za neke druge članove –

prihvaćen predlog da se Plan korišćenja sredstava priprema od dana pristupanja EU imajući u vidu da je to isključivo obaveza država članica;

- U vezi sa napomenom EU propisa na kraju teksta ovog zakona, sugerisano je da treba biti preciznija, u smislu da li su u potpunosti ili djelimično preuzeti određeni propisi, a to je jedino moguće kroz Izjavu o uskladjenosti i Tabelu uskladjenosti, u skladu sa Uputstvom o instrumentima za usklađivanje propisa Crne Gore s pravnom tekovinom Evropske unije (Sl. list CG br. 15/12- prihvaćena sugestija);
- Brisati član 65 stav 4 – za rad u komisiji članovima pripada naknada uz obrazloženje da ovo pitanje treba ostaviti za podzakonski akt, koji će propisati Ministarstvo – prihvaćen predlog s obzirom da se ovo pitanje može urediti podzakonskim propisom;
- u članu 44 objediniti stavove 1 i 2, uskladiti, da bi se izbjeglo ponavljanje i družina same norme – prihvaćen predlog jer doprinosi većoj jasnoći norme;
- U članu 45 dodati jos jedan stav (ili poseban član) u vezi sa uređenjem odnosa između Agencije i drugih organa i organizacija koji dostavljaju podatke za izradu nacionalnog inventara GHG – prihvaćen predlog jer bi isto doprinijelo ažurnijem dostavljanju podataka;
- U članu 49 dopuniti stav 4 („i drugim međunarodnim organizacijama u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenih ugovora“) afirmirajući i druge međunarodne organizacije kojima Crna Gora je obavezna da izvještava o predmetnoj materiji po potvrđenim međunarodnim ugovorim – prihvaćen predlog;
- U članu 50 dodati novi stav 2 „U cilju unaprjeđenja finansijskog izvještavanja o klimatskim mjerama i aktivnostima, subjekti iz stava 1 ovog člana dužni su uz navedene podatke dostaviti i podatke o klimatski relevantnim rashodima u svojim budžetima i druge izvore finansiranja istih“– prihvaćen predlog jer isti u skladu sa odredbama člana 13 Pariskog sporazuma;
- U vezi sa dostavljanjem podataka za izradu izvještaja (član 50) predloženo je da se propiše obaveza da se podaci dostavljaju “pravovremeno i bez naknade” – prihvaćen predlog;
- Sugerisano je da bi bilo neophodno uskladiti i uvezati mogućnost Ministarstva da može koristiti elektronsku programsku opremu (internet aplikaciju) koja omogućava elektronski unos, obradu i prikazivanje podataka (čl. 50, stav 2 ovog Zakona) , sa - Informacionim sistemom zaštite životne sredine, u skladu sa Zakonom o ŽS (čl. 62-64, ali čl. 65 – Katastar zagaživača), a koji se uspostavlja u cilju efikasnog identifikovanja, klasifikovanja, obrade, praćenja i evidencije prirodnih resursa i upravljanja životnom sredinom, i njega uspostavlja Agencija za zaštitu životne sredine;
- **Đorđije Vulikić, konsultant na projektu CBIT i član radne grupe za klimatske promjene u okviru Nacionalnog savjeta za održivi razvoj**

- Načelan momenat o potrebi definisanja još nekih pojmova u zakonu koji do sada nijesu bili precizno definisani;
- Zakon bi svakako trebao da prepozna i definiše nacionalni cilj smanjenja emisija GHG do 2030. godine (sa pogledom do 2050). U tom smislu potrebno je usaglasiti obaveze preuzete međunarodnim sporazumima – nije prihvaćen predlog jer bi ovaj cilj trebalo definisati strateškim dokumentom a ne zakonom;
- Zakon ne uspostavlja baznu vrijednost/nivo emisija GHG u odnosu na koju se vrši smanjenje emisija, osim za sektor trgovanja emisijama. Takođe potrebno je definisati ciljane vrijednosti za 2030 i 2050 u odnosu na koje je onda moguće odrediti faktor smanjenja emisija u okviru ETS i van ETS koje se godišnje trebaju ostvariti kako bi se došlo do cilja – nije prihvaćen predlog jer bi ovaj cilj trebalo definisati strateškim dokumentom a ne zakonom;
- Načelan komentar da Nacrt zakona ne uspostavlja jedinstven nacionalni GHG budžet (ukupni iznos emisija koji je potrebno smanjiti da bi se došlo do ciljane vrijednosti smanjenja u 2030 godini i 2050 godini respektivno) ili metodologiju/pristup utvrđivanja istog, osim za sektor trgovanja emisijama.
- Sugestija je da se u definisanju nadležnosti usvoji uniformni pristup gdje Ministarstvo/Vlada propisuju pravila i utvrđuju obaveze, a Agencija za zaštitu životne sredine sprovodi tehničke poslove uključujući izdavanje dozvole, kontrolu i praćenje emisija i izvještavanja isl. – UNFCCC/NDC: -35% i Energy Community: -55%, u periodu do 2030 u odnosu na baznu 1990. godinu – saglasni smo da bi trebalo slijediti ovakav pristup i nacrt zakona ga uglavnom slijedi, uz određene izuzetke uslovljene nedovoljnim kapacitetima institucija za pojedine poslove.
- Načelo jedinstvenosti pravnog sistema i prometa nalaže da se pravne stvari jedinstveno uređuju, stoga je sa dužnom pažnjom potrebno definisati elemente i pravni promet emisionih kredita. Recimo, da li je hartija od vrijednosti, da li transakcije/razmjena podležu plaćanju poreza na dodatu vrijednost i kapitalnu dobit i sl.
- U popisu elemenata koje Strategija treba da sadrži, nedostaje i potrebno je dodati – procjena tehnoloških potreba za ublažavanje i prilagođavanje na klimatske promjene ukazujući da je procjena tehnoloških potreba dio UNFCCC procesa. Jedna takva studija je pripremljena 2011 godine i od tada nije ništa dodatno urađeno u ovoj oblasti.
- Sugestija je da se bolje definiše odnos dva dokumenta – Strategije i NEKP- na način da se ustanovi/propiše obaveza njihove integracije i međusobne usaglašenosti s obzirom je NECP dokument koji bi trebao integrisati pitanja energetike i KP, stoga nisu samo projekcije nivoa emisija GHG te koje trebaju biti usklađene već i inventar, projekti/mjere i aktivnosti na smanjenju GHG, pretpostavke razvoja itd.
- U odnosu na obaveze operatera vazduhoplova iz člana 22 sugerisano je da se ostvari kontakt sa operaterom vazduhoplova i utvrde njihove aktuelne i faktičke obaveze u pogledu učešća u EU ETS i da se iste, ako postoje, uvedu u pravni sistem Crne Gore i pod okrilje ovog Zakona. U prethodnom periodu je za Montenegro Airlines, a vjerovatno sada i za Air

Montenegro, postojala obaveza faktičkog učešća u EU ETS zbog prirode djelatnosti. To se odvijalo bez pravnog regulisanja tih aktivnosti u Crnoj Gori. Ako je to slučaj i dalje, ovo je prilika da se navedena aktivnost pravno reguliše.

- U kontekstu obaveza stacionarnih postrojenja za pribavljanje dozvola za emisiju GHG sugerisana je potreba preciznijeg definisanja koja vrsta biomase je dozvoljena, dakle u skladu sa definicijama održivosti biomase, jer u suprotnom će se dodatno ugroziti šume Crne Gore.
- Kada je u pitanju dodjela emisionih kredita vrlo je sugerisana je važnost utvrđivanja prirode emisionog kredita u pravnom i finansijskom prometu Crne Gore, te da od toga zavisi zakonit promet (trgovanje, razmjena isl) ovim instrumentom. U EU emisioni kredit je hartija od vrijednosti kojom se može trgovati na tržištu i podliježe pravilima finansijskog sistema EU. U tom smislu operateri i ostali subjekti mogu obavljati trgovinu tim instrumentom na tržištu hartija od vrijednosti ili u međusobnoj razmjeni. Te transakcije su dio bilansa operatera, podliježu finansijskim pravilima i sl.
- Odluka o visini kazne za operatere koji ne obezbijede emisione kredite mora biti utemeljena na nekoj logici koja garantuje da će odvratiti operatere od činjenja prekršaja. Tako je ova kazna u EU mnogostruko veća. Takođe, odredbe novog propisa EU o prekograničnoj taksi na karbonski intenzivne proizvode (CBAM), predviđaju da proizvodi koji se uvoze u EU neće biti podvrgnuti plaćanju ove takse samo u slučaju da je zemlja iz koje se isti uvozi uspostavila ekvivalentne mjere za oporezivanje ugljendioksida. U tom smislu potrebno je provjeriti sa Evropskom Komisijom koji iznos cijene emisionog kredita i kazni u slučaju nepoštovanja (ili metodologija njihovog obračuna) predstavlja ekvivalentnu mjeru u smislu CBAM. Ovo je vrlo važno u smislu zaštite našeg sadašnjeg i budućeg izvoza proizvoda u EU – predlog je prihvatljiv s tim da je ovo pitanje potrebno dodatno razmotriti sa drugim relevantnim institucijama, kao što je Ministarstvo finansija.
- Isključenje iz Sistema trgovanja emisionim kreditima sugestija je da se ovo pitanje uredi posebnim podzakonskim aktom jer sadrži više elemenata koje je važno definisati i uvezati sa drugim segmentima monitoringa emisija GHG, kao i precizirati dozvoljenu upotrebu biomase.
- U vezi sa izradom projekcijama emisija GHG (član 47) sugestija je da se ova nadležnost dodijeli Agenciji za zaštitu životne sredine. Iako u ovom trenutku ne postoje tehnički i administrativni kapaciteti za obavljanje ovog posla, dugoročni interes Crne Gore je da isti bude obavljan unutar državnih institucija. U tom smislu uz prioritizovanje ove teme i uz strateški i odgovoran pristup kapaciteti bi se postepono mogli izgraditi i to uz značajnu troškovnu efikasnost u odnosu na angažovanje eksternih subjekata. U prelaznom periodu, do sticanja sopstvenih kapaciteta, ovi poslovi bi mogli biti povjereni eksternim subjektima – nije prihvaćen predlog s obzirom da Agencija trenutno ne raspolaže kapacitetima a nije moguće predvidjeti koliko bi trajao prelazni period.
- U kontekstu izrade Plana prilagođavanja koji podrazumijeva i pripremu prikaza očekivanih klimatskih promjena sa procjenom ključnih klimatskih rizika tj. analizu ranjivosti i procjene

rizika od klimatskih promjena, potrebno je propisati obavezu i dodijeliti nadležnost za izradu prikaza očekivanih klimatskih promjena kao stručnu podlogu za procjenu rizika u relevantnim sektorima u Crnoj Gori, kroz dopunu posebnog zakona koji uređuje ovu oblast.

- (Zakon o hidrometeorologiji). Nadležnost za izradu ovog dokumenta bi trebala biti dodijeljena Institutu za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore kroz dopunu posebnog zakona koji uređuje ovu oblast – predlog se može razmotriti prilikom izrade pomenutog propisa;
- Sugestija je da se propiše obaveza praćenja finansiranja mjera i aktivnosti u oblasti klimatskih promjena, kao sastavni dio nacionalnog MRV/MRE sistema. Potrebno je utvrditi nadležnosti i propisati obavezu izrade izvještaja i dostavljanja podataka od strane relevantnih institucija – prihvaćen predlog u smislu da dostavljanje podataka za izradu izvještaja uključi i podatke o finansiranju politika i mjera;
- Sugestija da se uspostavi jedan sistem koji bi objedinio sve relevantne segmente monitoringa, izvještavanja i verifikacije (za aktivnosti koje se odnose na inventar i mitigaciju), monitoring, izvještavanje i evaluaciju (za aktivnosti koje se odnose na adaptaciju) i monitoring i izvještavanje finansiranja klimatskih promjena – prihvaćen predlog s obzirom da se o jedinstvenom sistemu sa više različitih elemenata (podсистема).
- U članu 49 upućena sugestija da se usvojeni izvještaj dostavlja i drugim međunarodnim organizacijama sa kojima Crna Gora ima potpisane sporazume – djelimično prihvaćena sugestija u smislu da se izvještaji dostavljaju i drugim međunarodnim organizacijama u skladu sa obavezama koje proizilaze iz potvrđenih ugovora.
- **Nevladina organizacija Green Home**
- Sugestija da u članu 6, pored Strategija niskougljeničnog razvoja Crne Gore i Plana prilagođavanja na klimatske promjene u Crnoj Gori, doda i Nacionalni energetske i klimatski plan, kao i Plan (Programom) koji se odnosi na ublažavanje klimatskih promjena - nije prihvaćena jer je Nacionalni energetske i klimatski plan već definisan Zakonom o energetici tako da isto nije potrebno navoditi i u ovom zakon, dok Plan ublažavanja klimatskih promjena kao takav ne poznaje uporedna praksa.
- U članu 8, predloženo je da se u sadržaju Strategije niskougljeničnog razvoja treba dodati dio koji se tiče uključivanja stručnih tijela koja bi trebala biti uključena u realizaciju Strategije – nije prihvaćeno jer uvođenje ovog elementa u sadržaj ne bi bilo u skladu sa Uredbom o načinu i postupku izrade usklađivanja i praćenja sprovođenja strateških dokumenata ni sa Regulativom EU o Energetskoj uniji i djelovanju evropske unije, sa kojom se usklađuje sadržaj strateškog ovog dokumenta. Nesporno je da je uključivanje stručne i naučne javnosti od izuzetnog značaja za izradu dokumenta i konsultacije u postupku izrade istog, ali to se ne odnosi na sadržaj strateškog dokumenta koji je definisan posebnim propisom.
- Predlog da u članu 11, da sadržaj Plana prilagođavanja treba da uključi i smjernice i način istraživanja u oblasti prilagođavanja klimatskim promjenama – nije prihvaćen jer sadržaj strateškog dokumenta usklađuje sa dokumentima navedenim u obrayloženju prethodnog prethodnog pretloga. Uključivanje stručne i naučne javnosti je od izuzetne važnosti za izradu

I implementaciju strateških dokumenata ali se to ne odnosi na elemente sadržaja samog dokumenta;

- Sugestija na član 25 stav 2 , koji se odnosi na dodjelu emisionih kredita, gdje se navodi, se da do pristupanja Evropskoj Uniji, istu vrši Ministarstvo ekologije, prostornog planiranja i urbanizma sprovođenjem javnih aukcija i besplatnom dodjelom da se član sveukupno bolje i preciznije definiše a sve u cilju uklanjanja nedoumica i proizvoljnog tumačenja dodjele besplatnih emisionih kredita - mišljenja smo da pomenuta odredba ne zahtijava dodatnu elaboraciju jer će se dodjela besplatnih emisionih kredita definisati podzakonskim propisom koji će se donijeti nakon usvajanja zakona.
- U skladu sa primjedbom 5 na član 25 stav 8, da zakon treba da sadrži objašnjenje, na koji se način došlo do iznosa od 30 eura po t CO2 eq, saglasni smo da je potrebno obrazložiti iznos kazne i isto će biti sadržano u analizi efekata propisa kada se ova analiza dostavi Ministarstvu finansija, s obzirom da visina kazne ima značajne implikacije na poslovanje operatera postrojenja.
- Predlog da sredstva od novčane kazne u slučaju da operater stacionarnog postrojenja ne obezbijedi emisioni kredit za svaku tonu ekvivalentne emisije ugljendioksida koju ostvaruje budu opredijeljena direktno za oblast zaštite životne sredine samim tim i zaštitu od negativnog uticaja klimatskih promjena i zaštite ozonskog omotača - nije prihvaćena jer su novčane kazne prihod budžeta i kao takve se ne mogu direktno opredijeliti za određenu namjenu ali smo saglasni da dio ovih sredstava svakako treba da bude opredijeljen za zaštitu životne sredine.
- U vezi sa sugestijom iz člana 28 stav 2 u odnosu na smanjenje emisija iz goriva ciljna vrijednost je određena za zemlje članice EU u odnosu na baznu 2010. godinu. Saglasni smo da je potrebno obrazložiti ciljnu vrijednost smanjenja emisija iz goriva s obzirom da je iz tog razloga ova odredba će se brisati i ostati samo obaveza izvještavanja o emisijama, dok bi ciljna vrijednost i način smanjenja bili definisani Nacionalnim energetske i klimatskim planom.
- U odnosu na komentar o izostavljanju obaveza i ovlašćenja drugih organa koji vrše nadzor (npr. Inspektora za vode i sigurnost plovidbe, Upravu carina) nijesmo prepoznali jasna ovlašćenja drugih organa u dijelu primjene ovog zakona.
- Komentar u odnosu neadekvatnost visine novčanih kazni za pravna lica, preduzetnike, fizička lica i odgovorna lica u organu državne uprave, organu lokalne uprave i nosiocu javnih ovlašćenja propisanih u prekršajnim odredbama - visina novčanih kazni je definisana upoređivanjem sa vrijednostima definisanim u Zakonu o prekršajima i drugim zakonima koji sadrže prekršajne odredbe. Važeći zakon takođe propisuje iste vrijednosti.

Obrazac 5

Ministarstvo turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera

IZVJEŠTAJ O SPROVEDENOJ JAVNOJ RASPRAVI

Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača

Vrijeme trajanja javne rasprave: 26.03.2024. – 15.04.2024. godine (20 dana).

Način sprovođenja javne rasprave (održavanje okruglih stolova, tribina i prezentacija, sa navedenim mjestom i datumom održavanja; dostavljanje primjedbi, predloga i sugestija u pisanom ili elektronskom obliku, sa navedenim načinom i rokom dostavljanja):

Javna rasprava je organizovana kroz održavanje Okruglog stola **12. 04. 2024.** godine u prostorijama Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera. Komentare na Nacrt zakona o zaštiti od negativnih uticaja klimatskih promjena i zaštiti ozonskog omotača je bilo moguće dostaviti u pisanoj formi putem pošte na adresu Ministarstva turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera (adresa: IV Proleterske brigade br.19, 81000, Podgorica, Crna Gora, do 12h), kao i pisarnici Ministarstva, ili na e-mail: milena.markovic@gmail.com.

Ovlašćeni predstavnici ministarstva koji su učestvovali u javnoj raspravi:

Miloš Sekulović, savjetnik I u Direktoratu za klimatske promjene i zaštitu prirode
Milena Marković, savjetnica u Direktoratu za klimatske promjene i zaštitu prirode
Đorđije Vulikić, CBIT Projekat Konsultant

Podaci o broju i strukturi učesnika u javnoj raspravi: Na javnoj raspravi su pristupila 3 učesnika, među kojima su predstavnici Ministarstva energetike i rudarstva - Božidar Pavlović, kao i predstavnici Elektroprivrede Crne Gore Vasilije Savović i Dejan Jestrović.

- **Rezime dostavljenih primjedbi, predloga i sugestija, sa navedenim razlozima njihovog prihvatanja, odnosno neprihvatanja:**

- **Božidar Pavlović, Ministarstvo energetike i rudarstva**

Primjedba/predlog/sugestija 1: Član 68 Zakona, namjena sredstava: U tački 6 se podstiču mjere u saobraćaju. Jedna od važnih mjera u sektoru saobraćaja koja doprinosi smanjenju zagađenja vazduha i smanjenju emisija je zamjena starih automobila sa novijim sa naprednijim EURO standardom. Predlažemo prilagođavanje formulacije u tački 6 kako bi se obuhvatila i ovakva jedna mjera.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: U vezi sa datom primjedbom mišljenja smo da sadašnja formulacija tačke 6 obuhvata i predlog da se podstiče zamjena starih automobila sa evropskim standardom te da bi navođenje konkretnih mjera predstavljalo prenormiranje.

Primjedba/predlog/sugestija 2: Član 68 Zakona, Namjena sredstava: U tački 10 predlažemo izbjegavanje nabiranja jer se uvijek nešto može izostaviti. Takođe nije jasno koje mjere energetske efikasnosti se podstiču kod uređenja prostora. Predlažemo uopštenu formulaciju: „Podsticanje unapređenja energetske efikasnosti u svim sektorima potrošnje energije“.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: U članu 68 tačka 10 izvršena izmjena.

- **Vasilije Savović dipl. Ecc, Elektroprivreda Crne Gore Ad Nikšić**

Primjedba/predlog/sugestija 1: Poželjno je da se, ako je moguće, u članu 5 – značenje izraza, ili u članu 34 – konzervativna procjena bar malo bliže definiše pojam konzervativne procjene godišnjih emisija gasova sa efektom staklene bašte. Da li pretpostavke koje se prilikom konzervativne procjene primjenjuju znače određivanje po analogiji sa prethodnim godinama, ili neki računski obrazac - formula, ili nešto slično.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Razlog za gornju sugestiju je taj što u prethodnom periodu i po slovu aktuelnog Zakona i podzakonskih akata nije bilo moguće, a i dalje nije moguće, naći jasno objašnjenje kako se konzervativna procjena izvodi, osim krajnje generalnog opisa u pojmovniku. Mišljenja smo da je period do donošenja podzakonskih akata predug da bi se čekalo na jasnije odredjenje ovog pojma koji može biti važan i potreban prije donošenja tih akata. Ovim bi se izbjegla i različita, vrlo slobodna tumačenja na koja smo do sad nailazili .

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: Definicija u Zakonu postoji i dat je osnov da se donese podzakonski akt - pravilnik kojim će se bliže definisati ovaj postupak.

Primjedba/predlog/sugestija 2: Mišljenja smo da je potrebno dodatno obratiti pažnju na formulaciju u članu 18 – Izdavanje dozvole, u dijelu gdje se navodi šta dozvola sadrži, konkretno na stavku broj 5. Ova stavka je nova u odnosu na tekst aktuelnog zakona.

* Smatramo da treba držati potpunu pojmovnu konzistentnost i sintagmu „kvota emisijskih jedinica“ zamijeniti sa „broj emisionih kredita“, jer je pojam kao takav definisan u članu 5 – značenje izraza. Takodje, iako smatramo da je na intuitivnom i jezičkom nivou jasno, mišljenja smo da treba definisati i pojam „prenos“ (obaveza prenosa...). Ovo iz razloga da bi se jasno znalo šta se dešava sa tim brojem emisionih kredita kojim operater „plaća“ ono što je emitovao u predmetnom periodu. Naše razumijevanje je da ovdje „prenos“ znači prosto da će organ uprave nadležan za vodjenje registra emisionih kredita evidentirati koliki je broj emisionih kredita emiter potrošio da bi „podmirio“ emisije napravljene u predmetnom periodu. Dakle, nikakva radnja tj. obaveza u tom činu nije na operateru postrojenja; on je pribavio odgovarajući broj emisionih kredita (besplatnom dodjelom + aukcijom), a onda organ uprave vrši prenos tj. „naplaćuje“ utvrdjeni nivo emisije GHG. Riječju, ako ispravno razumijemo intenciju ovog stava, mišljenja smo da bi „prenos“ trebalo definisati kao čin kojim organ uprave koji vodi registar emisionih kredita u registru evidentira fizičko iskorišćenje broja emisionih kredita koji odgovara ukupnoj emisiji gasova staklene bašte iz postrojenja iz prethodne kalendarske godine.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: U članu 18 stav 3 tačka 5 izvršena izmjena.

* Dalje, veoma važno, ovdje se otvara suštinsko pitanje sa kojim mi imamo velih problema, a koje će vjerovatno biti predmet Uredbe koja slijedi (to je trenutno nejasno u aktuelnoj Uredbi i pokušavamo da to pitanje razjasnimo sa Ministarstvom): kako zapravo odrediti do 31.marta tekuće godine za prošlu podatak o ukupnoj emisiji gasova staklene bašte? Postoji samo jedan način – iz verifikovanog izvještaja koji je operater dužan da dostavi do 31.marta (ili iz

konzervativne procjene ako se izvještaj ne dostavi ili ne prihvati). To je neophodno jasno napisati. Ovo je vrlo važno jer je taj podatak iz verifikovanog izvještaja onda i računski osnov za izlazak na aukciju, odnosno određivanje koliko operateru tačno treba emisijih kredita u dokupu, da bi podmirio obavezu. S tim u vezi, navedeni rok za prenos treba pomjeriti, primjera radi za 60 dana, jer se verifikovani izvještaj predaje do 31.marta, a po ovom nacrtu organ uprave ga odobrava u roku od 30. Upravo je to period godine kada se odvija i aukcija za kupovinu nedostajućih kredita za prethodnu godinu, tako da je potrebno da se ti procesi završe da bi se izvršio prenos emisijih kredita, odnosno „platila“ obaveza po osnovu ostvarenih emisija gasova u prethodnoj godini.

Riječju, naš predlog je formulacija „5) obavezu prenosa broja emisijih kredita, najkasnije do 31.05. tekuće godine, koja odgovara ukupnoj emisiji gasova staklene bašte iz postrojenja iz prethodne kalendarske godine, koja se očitava iz prihvaćenog verifikovanog izvještaja, ili iz sprovedene konzervativne procjene, ako verifikovani izvještaj nije dostavljen ili nije prihvaćen. Prenos emisijih kredita označava evidentiranje fizičkog iskorišćenja u registru emisijih kredita od strane organa javne uprave, na bazi ostvarene emisije, kako je opisano, po principu jedan emisijni kredit za jednu tonu emisije CO₂ eq.“

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 2: Kao što je navedeno i u predlogu izmjena, smatramo da su ove izmjene i dodatne definicije pojmova i postupaka neophodne da bi se otklonile nedoumice i da bi se obezbijedila konzistentnost korišćenja pojmova. Dodatno, najvažnije, po tekstu onako kako je sad dat nije moguće odrediti polaznu, suštinsku veličinu – kako znati ukupnu emisiju gasova u prethodnoj godini do 31.marta tekuće godine. To je ključna informacija od koje sve polazi i od koje sve zavisi, i dokup na aukciji i prenos odgovarajućeg broja emisijih kredita. Ako to ovaj Zakon ne bi definisao jasno, odnosno ako bi formulacija ostala u ovom obliku, ostale bi iste dileme i nejasnoće koje mi kao operater imamo trenutno, sa aktuelnim Zakonom i Uredbom i koje nastojima da riješimo sa Ministarstvom.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: U Zakonu je utvrđen model da se dodjela emisijih kredita vrši unaprijed za tekuću godinu u skladu sa planom praćenja i procjenom od strane operatera za tekuću godinu dok verifikacioni izvještaj služi za saldiranje stanja na kraju kalendarske godine.

Primjedba/predlog/sugestija 3: Član 24 – dodjela emisijih kredita.

*Ako je moguće, smatramo da je poželjno zamijeniti pojama „dodjela“ nekim drugim odgovarajućim pojmom (raspodjela, alokacija, razmještanje...)

*Dalje iz člana 24, pošto se uvodi odredba da se emisijni krediti mogu prenositi izmedju stacionarnih postrojenja u okviru definisanog vremenskog perioda dodjele emisijih kredita, potrebno je eksplicitno navesti da li se radi o periodu od jedne kalendarske godine u kojoj se dešava dodjela emisijih kredita.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: Dodjela emisionih kredita je kao takav pojam prenijet iz u EU direktive.

*Takodje, u sledećem stavu je odrednica da emisioni krediti važe do kraja tekućeg perioda dodjele emisionih kredita. Slično kao prethodno, smatramo da se ovo onda odnosi na kalendarsku godinu tj. da emisioni krediti važe do kraja godine u kojoj su dodijeljeni. Mišljenja smo da to treba jasno i konkretno navesti, kao i definisati šta se tada dešava sa neiskorišćenim kreditima, da li ih, kao što djeluje logično, organ uprave poništava nekom odlukom i eliminiše iz registra, tj sklanja iz iz portfolija imaoca.

SUGESTIJA SE USVAJA. Besplatni emisioni krediti važe samo za kalendarsku godinu, dok se kupljeni emisioni krediti mogu prenositi tokom čitavog perioda važenja a taj period će biti definisan uredbom.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3: razlog za gornju sugestiju je činjenica da postoji besplatna dodjela i kupovina na aukciji, a oba ta pojma po ovom rešenju teksta potpadaju pod „dodjela“. Na jezičkom i logičkom nivou teško je kupovinu na aukciji shvatiti kao dodjelu.

Dvije date sugestije odnose se na neophodnost precizne definicije vremenskih okvira prenosa i važenja kredita, jer sve što se ne definiše sada neminovno će stvoriti nedoumice i zastoje u primjeni propisa. Posebno je važno imati u vidu činjenicu (veza sa sugestijom 2) da zbog vremenskog ograničenja važenja emisionih kredita operater ne smije da dozvoli situaciju da kupi više nego što mu treba za tekući period. Iz tog razloga je potrebno u članu 24 jasno reći da li je to jedna godina, a u članu 18 navesti da je za obračun fizičkog iskorišćenja emisionih kredita, a prije toga za samo učešće na aukciji tj. dokup do potrebnog broja kredita, mjerodavan verifikovani izvještaj.

Primjedba/predlog/sugestija 4: Član 33 i član 36 – Verifikacija izvještaja i akreditacija verifikatora. Tokom razgovora na okruglom stolu smo došli do zaključka da se na tenderima za uslugu verifikacije nisu javljala domaća pravna lica, i da takva vrlo moguće i ne postoje. Mišljenja smo da bi bilo korisno naznačiti da se prihvataju inostrane akreditacije stranih pravnih lica koja koja ispunjavaju uslove u pogledu kadra i opreme.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4: Razlog za ovu sugestiju je otklanjanje dileme da li je stranom pravnom licu potrebna akreditacija kod našeg akreditacionog tijela, a nije logično da treba jer se radi o kompanijama koje ovakvim uslugama pokrivaju mnogo naprednija i kompleksnija tržišta i procese i specijalizovane su za poslove iz domena metrologije i kontrola. Štaviše, u ovom momentu nismo sigurni ni da li bi se strano pravno lice moglo akreditovati u Crnoj Gori, a realnost je da ne bi ni imlao interesa, imajući u vidu potencijal tržišta.

OBRAZLOŽENJE: Rad crnogorskog Akreditacionog tijela je uređeno posebnim zakonima i propisima. U našem zakonodavstvu se priznaju akreditovana tijela van Crne Gore koja se ne akredituju ponovo u Crnoj Gori.

Primjedba/predlog/sugestija 5: Član 64 – Eko naknade za emisije ugljen dioksida u životnu sredinu.

Po našem mišljenju, potrebno je naznačiti da se član tj. obaveza plaćanja eko naknada za emisije ugljen dioksida ne odnosi na pravna lica koja po osnovu emisija imaju obavezu obezbjedjivanja emisionih kredita.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5: Razlog za ovu sugestiju je taj što ako bi navedena naznaka izostala, tada bi se EPCG i drugi operateri našli u situaciji da se moraju prepoznati i u ovom članu zakona, i imali bi obavezu da plaćaju dvije vrste nameta po potpuno istom osnovu, pri čemu su već sama prva sredstva za obezbjedjivanje emisionih kredita enormna. Pri tom, sigurni smo da ni intencija ovog člana zakona ne ide u tom smjeru, nego da je zamisao bila okrenuta ka drugim vrstama izvora, kao što su motorna vozila i sl.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: Izvršena je dopuna u članu 62 dodavanjem novog stava 2.

- NVO Centar za ženska prava

Primjedba/predlog/sugestija 1: Predlažemo da se poglavlje II. Strateški dokumenti u oblasti klimatskih promjena u članu 6 dopuni sa stavom 3) Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti 2021-2025.¹

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 1: Nacionalnom strategijom rodne ravnopravnosti 2021-2025., *Mjerom 3.8: Procjeniti uticaj i sprovesti mjere prevencije kako bi se umanjio negativan uticaj klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na zdravlje žena, muškaraca, osoba drugačijih polnih i rodni identiteta, kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa* predviđeno je tri aktivnosti i to: aktivnost 3.8.1: U saradnji sa Upravom za statistiku, razviti metodologiju za praćenje uticaja klimatskih promjena na zdravlje žena, muškaraca i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta; aktivnost 3.8.2: Sprovesti istraživanje o uticaju klimatskih promjena na zdravlje; aktivnost 3.8.3: Štampanje informativnih materijala o zaštiti dravlja stanovništva od klimatskih promjena).

---

¹ Dostupno na: <https://wapi.gov.me/download-preview/41e3ee6a-757a-4684-9763-9fee5e933afd?version=1.0>, datum pristupa 01.04.2024. godine

Smatramo da će se ispunjenjem ovih aktivnosti dobiti jasna procjena uticaja klimatskih promjena i prirodnih katastrofa na zdravlje žena, muškaraca i osoba drugačijih polnih i rodni identiteta kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa, te je neophodno ovu strategiju uvrstiti u Zakon u poglavlje II kojim su obuhvaćena postojeća strateška dokumenta u oblasti klimatskih promjena.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: Nacionalna strategija rodne ravnopravnosti nije strateški dokument u oblasti klimatskih promjena već je donošenje istog uredjeno drugim zakonom.

Primjedba/predlog/sugestija 2: Član 7 stav 3 izmijeniti na način da glasi: Prilikom izrade Strategije vrši se strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa posebnim zakonom, *kao i rodno senzitivna procjena rizika.*

Obrazloženje: Pitanja rodne senzitivnosti će biti prepoznate kroz strateška dokumenta iz člana 6 ovog zakona.

Primjedba/predlog/sugestija 3: Stavove u članu 8 koji se bavi sadržajem strategije nisko karbonskog razvoja dopuniti na sljedeći način:

”

(...)

5. ukupne *rodno odgovorne* ciljeve povećanja uklanjanja emisija gasova sa efektom staklene bašte putem ponora;

6. pojedinačne *rodno odgovorne* ciljeve smanjenja emisija i uklanjanja emisija putem ponora po sektorima, uključujući: energetiku, industriju, transport, zgradarstvo, centralno grijanje i hlađenje, poljoprivredu, otpad, šumarstvo, korišćenje zemljišta i promjenu namjene zemljišta;

7. procjene očekivanog napretka u prelasku na niskokarbonsku ekonomiju, uključujući intenzitet gasova s efektom staklene bašte, karbonski intenzitet bruto domaćeg proizvoda, povezane *rodno odgovorne* dugoročne investicije i strategije vezane za razvoj i istraživanja;

8. *Rodno odgovorne* procjene očekivanih socijalno-ekonomskih uticaja primjene mjera dekarbonizacije uključujući makro-ekonomske aspekte, rizike i koristi u pogledu zaštite zdravlja ljudi i životne sredine;

9. finansiranje sa *rodno odgovornom* procjenom potrebnih ulaganja i politikama i mjerama za istraživanje, razvoj i inovacije;

(...)“

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 3: Ove sugestije su u skladu sa članom 3. Zakona o rodnoj ravnopravnosti koji nalaže obavezu procjene uticaja na položaj žena i muškaraca svih mjera i politika koje se sprovode na zvaničnom nivou. To se, jasno, odnosi i na gorepomenute.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: Dopunjeni stavovi u članu 8.

Primjedba/predlog/sugestija 4: Stav 3 tačku 3 člana 9 kojim se definiše struktura akcionog plana za sprovođenje strategije izmijeniti tako da glasi: „ indikatore za praćenje ostvarivanja ciljeva Strategije, *uključujući i rodno odgovorne indikatore*”.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 4: Ove sugestija su u skladu sa članom 14. Zakona o rodnoj ravnopravnosti koji se posredno odnosi i na mjerljive indikatore svih politika, najčešće iskazane kroz utemeljene podatke, a prema kojem isti moraju biti segregirani po polnoj pripadnosti.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: Izmijenjen član 9 stav 3 tačka 3.

Primjedba/predlog/sugestija 5: Predlažemo da se član 10 Plan prilagođavanja na klimatske promjena dopuni sa : „...radi identifikacije uticaja klimatskih promjena na zdravlje žena, muškaraca, osoba drugačijih polnih i rodni identiteta, kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa“. Zbog toga je potrebno u prvom stavu dodati i: „Ministarstvo sačinjava *rodno odgovoran* Plan prilagođavanja na klimatske promjene“.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 5: Ovaj predlog u skladu je sa mjerom 3.8. iz Nacionalne strategije rodne ravnopravnosti 2021-2025 koja procjenjuje negativan uticaj klimatskih promjena na zdravlje žena, muškaraca, osoba drugačijih polnih i rodni identiteta, kao i marginalizovanih i posebno osjetljivih osoba i grupa. Sugestije su usaglašene i sa članom 11. koji u strukturi Plana uzima u obzir rodni aspekt.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: U samom sadržaju plana prilagođavanja je već prepoznat ovaj aspekt.

Primjedba/predlog/sugestija 6: Organe nadležne za poslove statistike i rodne ravnopravnosti takodje uvrstiti kroz član 12 koji se odnosi na mjere prilagođavanja, a u stavu 1.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 6: Da bi se obezbijedila intersekcionalnost budućih klimatskih politika, a time i realizacija već predviđenih članova zakona koji su uvažili rodnu perspektivu, potrebno je uključivanje organa direktno nadležnih za oblast rodne ravnopravnosti i

rodne statistike kako na državnom, tako i na lokalnom nivou.

PRIMJEDBA SE PRIHVATA.

Obrazloženje: U članu 10 je izvršena izmjena.

Primjedba/predlog/sugestija 7: U članu 50 stav 3 dopuniti i predstavnicima/cama civilnog sektora u oblasti rodne ravnopravnosti koji mogu biti članovi/ice radne grupe za praćenje izvještavanja.

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 7: Način na koji zakon trenutno rješava članstvo u RG, sa detaljnim navodjenjem mogućih nadležnosti predstavnika/ca državnih organa i civilnog sektora, ne ostavlja se prostor za učešće rodne ekspertize, od važnosti za usmjerenost i kvalitet primjene zakona.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: Ova radna grupa već sadrži predstavnike civilnog društva što obuhvata i segment rodne ravnopravnosti.

Primjedba/predlog/sugestija 8: Član 67 stav 1 dopuniti tako da glasi: *Neophodno je da minimum 30% korisnika/ca sredstava čine žene i osobe koje pripadaju osjetljivim grupama stanovništva, bilo da su u pitanju osobe koje rukovode privrednim društvom, preduzetnici/ce, rukovodioci/teljke nevladinih organizacija, ili građani/ke.*

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 8: Ciljanje afirmativne mjere koje su se u proteklom periodu sprovodile u oblasti ženskog preduzetništva (Investiciono razvojni fond i krediti za žene preduzetnice) ili poljoprivrede (rodni indikatori kroz IPARD fondoea) imale su pozitivan učinak na osnaživanje žena kroz ove sektore. Po ugledu na dobre prakse, i u oblasti klimatskih promjena potrebno je prepoznati posebno ugrožene i izložene grupe i u skladu sa tim postaviti ciljanje targete i mjere kroz dodjelu fondova.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: Ovo pitanje se ne može urediti predmetnim zakonom već se može urediti planom iz člana 65.

Primjedba/predlog/sugestija 9: U članu 68 stav 1 točka 12 koji se odnosi na namjenu sredstava za obezbjeđivanje finansijske podrške za mjere koje doprinose smanjivanju energetske siromaštva, dodati sa *posebnim akcentom na žene i osjetljive grupe stanovništva.*

Obrazloženje primjedbe/predloga/sugestije 9: Žene su, kao posebno izložena kategorija energetske siromaštva prepoznate kroz CG – EU IPA III dokument programiran u cilju EU paketa

Crna Gora
Ministarstvo turizma, ekologije,
održivog razvoja i razvoja sjevera

Adresa: IV proleterske brigade broj 19
81000 Podgorica, Crna Gora
tel: +382 20 446 314
tel: +382 20 446 227

pomoći za prevazilaženje energetske krize². Ovaj zakon, i sva prateća strateška dokumenta koja će proistići iz njega, treba uskladiti sa pomenutim programskim okvirom i ciljevima.

PRIMJEDBA SE NE PRIHVATA.

Obrazloženje: Ovo pitanje ne može se urediti predmetnim zakonom već se može urediti planom iz člana 65 i pojedinačnim javnim konkursima.

---

² State and Resilience Building Contract for Montenegro, Annual Action Plan contributing to the Western Balkans Energy Support Package in favour of Montenegro for 2023, više na linku: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-01/IPA%20III%202021%20043-659%201%20-%20Annex%201%20-%20Demining%20Action.PDF>